

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Sefer Parashat derakhim

Rosanes, Judah ben Samuel

הדוהי, סענאזר

Ṷinitsi'ah, 5503 [1742 oder 1743]

הברעה, ךרד

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9997

לכסלמא העושים רצונו של מקום שאינם מתקשים טנדקי להפטר מהמעט' אני נותן להם זרים שיעבדו אותם לפי טעם ידי הזרים יעשו מלאכות אחרות אבל המירוץ יעשו אותם בענחם זכרתי בנא ועוד אעשה לך זכות עשב בסדך וגם זה עונש כיון שאתה מבקש טנדקי להפטר מן המעשר שאם היה העשפ נמדבר ולא בסדך היה לך תחולה אחרת להפטר מהמעשר דהיינו מערים אדם על תבואתו ומכניסה במוץ שלה ולא הוא בסיפא לך מלתא לפי שהיה לך טענה כיון שאין לי עשב בסדי מי יוכל לטרוד במדבר לבקש עשב לכך אחר ונתתי עשב בסדך דהשתא כסיפא לך מלתא טובא מאחר שיש לך עשב בסדך למה אתה מכניס תבואתך במוץ שלה באופן דכל הכתוב הזה מיידי בחד נוונא דהיינו שהם נדקיים אלא טעושים טנדקי להפטר מן המעשר והקב"ה מפר מחשבות ערותים לכלתי טעמינה ידיהם תוסיף אבל לעולם הם עובדים את ה' כל לבבם וככל נפשם ומס' אחר ונתתי מטר ארנכם דהיינו מאונר טוב שלא נמטר מפתח שלו לסליח •

ובזה

יוצן מאי דאמרינן בפ"ג דתעניות כשאמרו לחוני המעגל שיתפלל שירדו גשמים ועב עונה ועמד צתוכה ואמר לפניו רבונו של עולם בניך סמו פניהם לפניי כאני ככן בית לפניך נכבד אני בשמך הגדול סמיני זו מלאך עב שתרחה על בניך כו' וירדו לכסוף גשמי רגון ברכה וגדבה כו' וסלא לו שמעון בן טטח אלמלא חוני אתה נזורני עליו כדוי סלא היו שנים כסני אליהו שמתחתים של גשמים בידו לא נמלא סס שמים מתחלל על ידך ע"כ • ופרש' שאם אליהו היה נכבד סלא יהיה מטר ואתה נכבעת סמיני אתה זו עד שירדו גשמים נמלא סס שמים מתחלל דזה או זה באים לידי טבועת סוא ע"כ • ויש לדקדק דזה חוני נקרא חילול סס שמים ולא היה ליה למימר לא נמלא סלא מאמר מכס בא לידי טבועת סוא • עוד יס לדקדק בדברי אשמעון בן טטח דאמר אלו היו שנים כסני אליהו דמה ענין הסנים לכאן לא הוה ליה למימר סא או אדם כאליהו היה נכבד לא נמלא סס שמים מתחלל אך כפי דרכינו אתי שפיר דאליהו המפתח של גשמים סלקא לא היה מאונר טוב לפי שמתחלל סלא אוגר טוב לא נמטר לסליח ואם כן הפטר היה למקום לקיים טבועת סיייה ויסלח בסביל חוני גשמים מאונר טוב טעל איתו אוגר לא היה יכול אליהו ליטבע לפי סאותו מפתח לא נמטר לסליח אך טענת שמעון בן טטח היא אלו שנים כסני אליהו שהיה יוכוח כיון שאב ואליהו דאחב היה רונה להכריח דלטותא דמסה לא נתקיימה מטענת ריבוי הנשמי' והיה רונה לו' שהנשמי' שבזמנו היו מאונר טוב וכמו שאמרנו ואליהו סכל מתחבתו זאמר כנתקיימה קללת משה והנשמים שבזמנו לא היו מאונר טוב והכריח הדבר ממה סלקא מפתח סל גשמים ואם כן אם היה מוריד גשמים מאונר טוב כסביל טבועתו סל חוני נמלא סס שמים מתחלל סיחוק אחבב בסבתו סיאמר דקללתו סל משה דכינו לא נתקיימה ואותם הנשמים שבזמנו סס מאונר טוב וראיה לדבר סלא הועיל טבועת אליהו לפי שהיו מאונר טוב ואותו המפתח לא נמטר לסליח ואין לך חילול ה' גדול מזה •

או

כאמר באופן אחר על פי דרכו של רש"י ספירטתי דנמלא סס שמים מתחלל הוא כאחד מהם היה בא לידי טבועת סוא ונדקדק עוד בנה כאמר **למען** בן טטח אכל מה אעשה' סאתה ככן המתחטא לפניי אצוי ועוסה לו רצונו דאם חוני המעגל היה חייב כדוי למה כסביל תוארים הללו נמכס מלגדותו ואם כונתו היא דלפי שהיה אדם גדול לא רנה לכדומו וכדאיתא בספך אלו מנלחין אחר ר"ל מ"ה ססרס אין מנדון אותו כפרהסיא סנאמר וכסל יכו' לא היה לו לומר אלא אכל מה אעשה סאתה אדם גדול

ב תורה א יב

במרה וכדאמרינן נהירו לך הני שמעשתא כספני חוני המעגל ועוד דלכנע' אומרי' לו הכבד וסב ככיתך וכמו שכתבו הפוסקים ז"ל • אבל כדאם שכונתו סל שמעון בן טטח היא לפי שמנינו כסניסרסא אינם עושים רצונו של מקום אין הנשמים יורדי מאונר טוב ולזה אמר אלו שנים כסני אליהו שנמנעו הנשמים מאונר טוב ומסתח סל אוגר אחר הוא ביד אליהו לא נמלא סלא אחד מכס בא לידי טבועת סוא דאי אחרת כסלמא סלא היו הננים כסני אליהו שנמנעו הנשמים מאונר טוב היו יכולים להתקיים כ' הסבועות דכסביל חוני היה מוריד גשמים מאונר טוב אבל אלו שנים כסני אליהו אחד מכס בא לידי טבועת סוא אבל מה אעשה סאתה מתחטא לפניי המקו' ועוסה לך הנגון ככן המתחטא לפניי אצוי ועוסה לו רצונו סכל מה ססואל מאביו נותן לו הוליביו לרחוק כחמיו ועוסה לו שוטפני כנוגן ועוסה לו תן לי אנושים ונותן לו וגם אתה לפניי המקום כל מה שאתה רונה נותן לך שאפילו היו שנים כסני אליהו וקיימה רונה שירדו גשמים מאונר טוב היית מורידם וכיון כאתה יודע בעצמך שיש לך מעלה כזו סכל מה סאתה רונה המקום מקיים דברך נמלא סאתה כטוח כסנכטבעת שאפילו שנים כסני אליהו לא היה סוס אחד מכס בא לידי טבועת סוא • ושמעון בן טטח ידע כל זה מהנעשה סאירע סכתחלה נענה חוני והתחילו הנשמי' שנספין ואמר לא כף סלתי אלא נשמי בורות סיחין ומערות והתחילו ליהד בועף ואמר ואתה לא כף סלתי אלא נשמי דנון ברכה וגדבה שהם גשמים מאונר טוב • הרי שאף סכתחלה לא ירדו גשמים מאונר טוב מכל מקום היה חוני ככן המתחטא לפניי אצוי סכל מה שרונה נותן לו אף חוני לא רנה בגשמים שאינם מאונר טוב אלא בגשמים שהם מאונר טוב שהם גשמי רגון ברכה וגדבה ועוסה המקום הננו נמלא סחוני הוא כטוח שאפילו שנים כסני אליהו אין אחד מכס בא לידי טבועת סוא • והו ססלחו לו בני לספת הנזית עליך נאמר ותנור אומר ויקס לך ועל דרכיך ננה אור ע"כ • ומנינו שהנשמים נקראו אור כדאמרינן בפ"ק דתעניות א"ר אמי אין הנשמים נעפרים סא כסביל גול סנאמר הן על פנים כס' אור ואין אור אלא גשמים סנאמר יפן עליו ענן אור • וכונת דמלבד דתנור או ויקס לך יתר ע"כ על דרכיך ננה אור כלמי' שהנשמי' באו כפי דרכיך סאתה עוסה רצונו כל מקו' כלאמר ספאו הנשמי' מאונר טוב ולא כפי דרכיך רדור אלא על דרכיך ננה אור דהיינו גשמי רגון ברכה וגדבה •

הלא

מעשה עת האסך ואסימה עיני למאמר הקודם הוא אחר גדול יום הנשמים כאלפילו ישועה פרה ויבה בו ופרש' מליני זכות כננסין לפייו פיוס הנשמים סנכור לישועה מתוך טעת רגון הוא • הרי כהדיא שום הנשמים הוא טעת רגון • ואיכא למידק מהא דאמרינן בפ"ו סו' טוערין דף ל"ב כבא לא גור טעניתא ביומא דטיבא מסוס סנאמר ככוח בטנו לך מעבור מפלה וכבר עמד על זה הרב מהר"ם ופה סדה כראית פרשה זכ"ס ד' ד"ה סהיא ותירץ דיש לחלק דתם כענו לחוד כלא גשמים • ואפטר סזהו כונח ככתוב באיוב סו' ל"ח הפדים לטב קולך ושפעת מים פסדך ודוק •

דרך הערבה דרוש ב"ב

כבילהא

פרשת ותרד ואל ואתם תהיו לי מחלכת כהנים ככיכול חוני מטמיר ואינו מכליט עליכם אלא אני וכן הוא אומר הנה לא יגום ולא ישן שומר ישראל •

מארהב

ה' ישראל לסגולתו לסיכד הרבה להם תורה דרכיה דרכי כועס וכל נתיבותיה שלום כיכול הכתוב

ל I3 הכתוב

דרך הערבה דרוש בב

הכותב מדבר והיבוא דמכירת אונס רחמנא שטריה לא יחשוב הלו
עון והנה עיניכם הרוחות שישראל באים בטענה חזקה באומרים
אונסים היינו וכדאמרינן במסכת נכת דף ס"ט וזל ויתייבכו
בתחתית ההר א"ר אבדימי בה חמא מלמד טעפה עליהם את ההר
כניגית ואמר להם אם מקבלים אתם את התורה מוטב ואם לאו
טס תהא קבורתכם אחר רבי אחא בר יעקב מכאן מודעה רבא
לאורייתא * ופרש"י מכאן מודעה רבה טאם יומינא לדיון למה
לא קיימתם מה שקבלתם עליכם יס להם תשובה שקבלוה באונס *
וכתבו המוססות והא דאמרינן בכדריים שכתב משה ברית עם
ישראל על התורה ועל המצוות והטעמים על כך אומר ר"ת דעל
פי הדבר היה והיו כפעל כרחם ע"כ * ודבריהם באו סתומים
דנתי דע"פ הדבר היה מ"ת לא אנס אותם באותה טעה בטום
אונס כלל וליבא לחומר דנותר ה' חשיב אונס מאחר טאם אינא
מקיימים גזרתו לא יפלא מה' דבר להחזיר העולם לתמו וכו' *
שהיו מהסוגיא מוכח דע"כ לא קאמר רב אחא מכאן מודעה רבה
לאורייתא אלא מטום דשמעיה לר' אבדימי שאתר טעפה עליהם
ההר כניגית הא לאו הכי אינן כאן אונס ואם כן בערבות מואב
טלא כפה עליהם ההר ליבא אונס כלל אף טהיה על פי הדבר :
והנה יס מנדולי האחרונים זל שרפה ללמוד מדברי התוס'
הללו שמי טאכס את חברו על איזה דבר וטוב התירו
מאותו אונס כל זמן שביד האנס לחזור ולאוונסו עדין אונס
הראשון קיים וכל הנעשה מהמשך זה מיקרי נעשה באונס ומה
גם גבי אונס הבא מאת ה' שמתחלה כפה עליהם ההר כניגית
וכתבו אז כחו עתה ובידו היה גם כן בערבו מואב לחזור ולכפות
עליה' כמה הרים ונבעות חשיב שעדין לא ינאו מאונסם הראשון
ומה שקבלו בערבות מואב חשיבי אונסים * אך מהריק"ו בשרש
ס"ג חלק עליהם ואמר טאין מדברי התוס' הללו ראיא לדבריהם
דטאחי מעשה בני אדם דאפשר לומר דאע"ג שמתחלה בא עליו
מנד האונס עתה ימלך ולא יעשה עוד באונס טעוטינן ונמלכין
וא"כ אף על פי שהאונס הראשון קיים כיון טעכטו לא אנסו לא
חשיב טעפה באונס * אבל גבי הקב"ה כי לא בן אדם הוא
וינתנס כדי טנאמר בתחלה היה עומד בדעת אחד ופתא עומד
בדעת אחרת כעובדי בני נפא דעבדין ומתמלכין כל שמתחלה
כפה עליהם ההר כניגית וכתבו אז כחו עתה כל הנעשה אחר
האונס הראשון חשיב אותו מעשה טעעשה באונס אלו דבריו זל *
ובזה נכחו טני כתובים הבאים כאחד לא איס אל ויכזב וכן
אדם ויתנסח ההוא אחר ולא יעשה ודבר ולא יקיימה
וגו' לא הביט אינן ביעקב ולא ראה עמל בישראל ה' אלהיו עמו
וגו' * והנה חקלים תרגס דלאו כעובדי בני בטרא דאינון
גורין למעבד ותייבין ומתמלכין כלומר טהב"ה אינו חוזר בו
ממה שאמר לעשות * ובסיפיה דקרא דכתיב ההוא אחר ולא
יעשה תרגס ההוא אחר ועביד וכל מימריה מתקיים * ויס
לדקדק מי בקס זאת תבלעם לטבח ולהלל לה' טאינו חוזר בו
ומה שאמר לעשות ויס דכל מימריה מתקיים דכל מה טהוא
רופא לנשות עושה ומי לא ידע בכל אלה * עוד יס לדקדק כמה
שאת לא הביט אינן ביעקב ופרש"י זל לא הביט הב"ה אינן ביעקב
כטהם עובדי * על דבריו אינו מדקדק אחריהם להתכוון באיניות
טלהם ה' אטיו עמו אפילו מכעוסינן ומתרין לפניו אינו וז מתוסס
ע"כ * דלמה ה' נוטא פנים לישראל ואינו מדקדק אחריהם כטהם
עוברים על דבריו *
הנה בתחלת נפואה זו כתיב ויקחהו טדה זופים אל ראס
הפסגה ואמרו רזל קוסס גדול היה בלק ראה פרפה
גדולה טעתייה להפך טס והיינו שמת טס משה דבינו והוא לא
ידע זה אלא ראה הפרנה וטכור טעתידין ישראל טס לחטוא

ורנה סיקללס טס בלעס כדי טתחול עליהם הקללה ולזה בא
בלעס ואמר לו טאינן לו טוס טועלת ממה טעתידיס לחטוא לפי
שישראל אפי' בטעוברים על דבריו אינו מדקדק אחריהם והטעם
הוא לפי טיס להס טענת אונס וכמאמר רבי אחא מכאן מודעה
רבה לאורייתא * וכי יתיאם הדור קבלוה בערבות מואב וטס לא
אנסו ולא אחר להס קוס דבר ואף טהיה בידו לאונסם כבתחלה
מ"ת הא קזל דכל טלא חזר ואנסו לא חשיב אותו מעשה טעעשה
באונס * לזה אחר דאינן הנדון דומה לראיה לפי טלא איס אל
ויכזב וכן אדם ויתמלכין כלומר דלאו כעובדי בני בטרא דאינון
גורין למעבד ותייבין ומתמלכין ההוא אחר ולא יעשה ודבר ולא
יקיימה דכל מימריה מתקיים וכתבו אז כחו עתה ואם כן אפילו
מה שקבלו בערבות מואב חשיבי אונסים טאם לא היו מקבלים
היה כופה עליהם כל הרים ונבעות טעעולס ואם כן לא ינאו
מאונסם הראשון וחשיבי אונסים * ואם כן הנה ברך לקחתי
וכרז ולא אשיבנה כלומר לא חתנע עמני מלברכס בטביל מה
שאתה רואה טעתידין לחטוא בראש הפסגה לפי טלא הביט אינן
ביעקב ולא ראה עמל בישראל אפילו בטעה טהם עוברים על
דבריו אינו מדקדק אחריה' לפי טהם אונסים וכמו טחולק הרב
מהריק"ו *
והנה כל זה כפי דברי ר"ת טכניחו התוס' ס' אך מהרדכי
במש' טבועות כתב טרי הקסה קויטא זו אהא דאמרי'
הדור קבלוה בימי אסטורוס דאמאי לא קאמר הדור קבלוה
בערבות מואב ומירך דהתם נמי היו ירחים מקב"ה טלא יכניס'
לארץ טהיה להס להכנס לאלתר ע"כ * ונראה טכונת רז' באומרו
טהי' להס ליכנס לאלתה הוא מפני טהקסה לו דעדין לא הועלנו
כלום בתירון זה טהרו לא אחר להס ה' גיבריות מואב טהם לא
יקבלו התורה טלא יכניסם לארץ אלא טהם אחר להס סיקבלו
את התורה ואם כן אינן כאן אונס * לזה בא רז' ואמר טהיה להס
להכנס לאלתר כלומר כיון דאמר להס טהיה טהיה להס
להכנס לאלתר וזו בא משה ואמר להס מפי ה' סיקבלו התורה
הוא ליה כאלו אחר להס בפירוש טאם אינא מקבלים טאינו
מכניסם לארץ *
והנה מהריק"ו בטורס קס"ז הקסה על דבריו רז' הללו דמה
טלא היה מכניסם לארץ לא חשיב אונס דמניעת
הטובה לא חשיבא אונס ולא חשיב אונס אלא אם עושה עמו
דעה : והביא ראיא לדבריו ממה טענעט דקקיהו כמה טנשאל
על הטבועה טהטקיינו טכוכדנגר והכתוב טנגרו באומרו ובוז
אלה להפך ברית והא אמרי' טכטביל טננטע לו דקקיהו לנכוכדנג'
הוטיאו מתאמר טהיה חכוס בבית האסורים ואם איתא דמניעת
הטובה חשיב אונס אם כן היתה טבועת דקקיהו באונס טהיה ירא
טאם לא היה נטבע לו לא היה מוניח אותו מתאמר אלא ודאי
דככה"ג לא חשיב אונס כיון טאינו עושה עמו רעה כי אם נמנע
מלהטיב לו ואם כן איך חשיב אונס מה טלא היה מכניס' לארץ *
ותירך טראה למחר'ס זל טהביל' דבריו רז' הללו בזה האופן
טאנוסים היו על פי הדבר מתחד טלא יביאם לארץ ישראל וטלא
יניעם במדבר * וקסה דלמה הוסיף מחר'ס על דבריו רז' כי
פחד טלא יניעם במדבר והלא חייב אדם לומר בלסון רבו אלא
ודאי מטום כר הוסיף מחר'ס פחד דכמא יניעם במדבר מטום
דאם לא היו ירחים אלא טמא לא יכניסם לארץ ישראל לא חשיב
אונס כיון טלא היה כי אם מניעת הטובה כלומר טהיה הקב"ה
נמנע מלהטיב להס אם לא היו מתלאים אמרו לישבע על קבלת
התורה ומטום כך כתב חטסת דטמא יניעם במדבר טהיה אונס
מתחד העונס טהיה מוטל עליהם טורח שדרך ולהג הרבה
ויניעת בטר *
ורנה

וכתב

עוד מזהירי' דאף לפי גירסתנו בדברי רז' דלא קאמר אלא שהיו יראים שלא יכניסו לא' זל דשאני התם שכבר נתנה להם תורה וירושם היא להם מאבותיהם ועליוהם נאמר וטעמם אשר אמרתם לנו יהיה והבאתי אותם וגו' ואם לא היה מכניסם לא' היה חטיב אונם דפטיטא דמי שהוא עושה דבר מפני יראתו שלא יטלו את שלו דחטיב אונם וה"ל היו כאלו היה הקב"ה נוטל מהם מה שזכו בו כבר והיינו דקאמר רז' שהיה להם ליכנס לאחור כלומר והיו כאלו זכו בו כבר ומסתם הכי חטיב אונם עכ"ל הכלל העולם בידיו מתורתו של מהירי' ו' זל דאי דחטיבו ישראל אנוסים במה שקבלו התורה בערבות מואב באלה ובפסועיה היינו מטום שהיו ישראל מוחזקים בארץ ישראל ואם כן חטיב אונם מה שלא היה מכניסם לא' והנה סברא זה שכתב מהירי' ש'ארץ ישראל מוחזקת היא בידם לא נכלאת היא ולא רחוקה היא וכבר הארכנו בזה לעיל בדרך הקדם דרוש ד' להוכיח בראיו' מכתב דוכתי שאברהם וכה בחו' מטעה שנתנה לו ואחר לו ה' לורעך נתתי וגו' וע"ס *

ובמ

כל דהרשב"א ומהירי' פליגי אהדדי שהרי כתב הרשב"א אהא דאמרינן מכאן מודעה רבא לאוריתא וא"ו אצ"כ הדר קבלה בימי אחרונות והקטו וכו' מה קבלה זו עושה מסופו של עולם לתחלתו אם קודם אחרונות לא היו מזויין למה נענשו ואם נאמר מפני טעברו על גזרת מלכס א"כ בטלה מודעה זו * ותי' דמתחלה אע"פ שהיה להם מודע' מכל מקום לא נתן להם את הארץ אלא כדי שיקיימו התורה כמו שמוסרם בתורה בכמה פרשיות וכתיב ויתן להם ארצות נויס בעבור ישמרו חקיו והם ענמם בתחלה לא עכבו בדבר כלל ולא אמרו במודעה כלום כאלו ברטון נפטם מענמם אמרו כל אשר דבר ה' נעשה ונסת' ולפיכך כשעברו על התורה עמד והגלם מהארץ משגלו יש מודעה על הדבר דכתיב והעולה על רוחכם היו לא תהיה אשר אתם אומרים נהיה כנוים ולפיכך חזרו וקבלה בימי אחרונות עכ"ד * למדנו מתורתו של הרשב"א שקודם שגלו לא היה להם טענת אונם ומודע' אף שהיו אנוסים מוסר דא"ו קרא דמלתא לא ניתנה להם הארץ אלא כדי שיקיימו את התורה *

ועל

פי זה יתבאר אחר רז' פ"ק דחגיגה דף ו' זל דמוז' דמעה ויחד עיני דמעה כי נסבה עדר ה' אחר ר"א ג' דמעות הללו למה אחד על מקדש ראשון ואחד על מקדש שני ואחת על ישראל שגלו ממקומם ואיכא דאמרי' א"ל ביטול תורה והקטו בשלמא ל"ל על ישראל שגלו היינו דכתיב כי נסבה עדר ה' אלא למה דאמרי' על ביטול תורה מאי כי נסבה עדר ה' כיון שגלו ישראל ממקומם איך לך ביטול תורה גדול מזה ע"כ : ויש לדקדק דנהי דכסיבת הגלות הם מתבטלים מת"מ מ"מ אחאי לא קאמר קרא בדיחא על ביטול תורה * אך על פי דברי הרשב"א אחאי שפיר דביון שגלו ישראל איך לך ביטול תורה גדול מזה דעכסו יש להם טענת מודעה לבטל את התורה *

וזוה

ענמו כוכב הכתוב באומרו טבינו בארץ סעריה וגו' מלכה וסריה כנוים איך תורה טביבות איך תורה איך להם מויבו * אך במה שכתבנו הדברים בפסטו מדברי המקונן הם דברי האיכא דאמרי' דכיון שגלו ישראל איך לך ביטול תורה גדול מזה וזהו שאתר מלכה וסריה כנוים אם כן איך תורה שהרי חזרה טענת המודעה *

ובזה

ויבן מאי דאמרינן בפסרי וזל ואבדתם מהרה ושת' את דברי אלה אחר להם הקב"ה אף על פי שאני מנלה אחכם היו מזויינין במצות שכשתחזרו לא יהיו עליבש חדשים משל למלך שכעס על אשתו ושלחה לבית אביה אחר לה

ז

היו מתקטטת בתכטיטון שכשתחזרו לא יהיו עליך חדשים וכן אמר ירמיה הכיבי לך גיונים אלו המצות שישראל מזויינים בהם ע"כ * והקטו הרמב"ן בס"פ עקב שהכתוב שאתר ואבדתם מהרה וכתמם את דברי אלה אינו מחייב בגלות אלא במצות שהם חובת הנוף כגון תפילין וד' ת' ומזוזה ואם כן למה לי טעמא דכדי שלא יהיו חדשים תיפוק לי דכל מצוה שאינה תלויה בארץ נהנת בין בארץ בין בח"ל * והנה הרמב"ן חז"ל לשיטתיה דס"ל דכל המצות הם משפט חלקי הארץ יע"ס * אך לפי מה שכתבנו מדברי הרשב"א הדברים כפסטן דנהי דכל חובת הנוף נהנת בארץ ובח"ל היינו בהיות ישראל על אדמתם דאיך כאן טענת מודע' אבל משגלו ישראל יש כאן טענת מודעה ומסתם הכי הוצרך לומר דאף לאחר שקבלו ויש להם טענת מודעה מכל מקום היו מזויינין במצות שכשתחזרו לא יהיו עליכם חדשים *

וזוה

אנלי כונת רז'ל באיכה דבתי והביאו דמי' בפ' זל שקחו על משבתיה שהיו ישראל כובתין בגולה בשבתות ויש וסומטים בשביעות והיו א"ה משחקים פלוסם ואומרים שוטים בארנכס לא שמתם שבת ועכסו בגולה שמתורו ע"כ * ויש בארנכס לא שמתם שבת ועכסו בגולה שמתורו ע"כ * ויש לדקדק דלמה שחקו האומות על ישראל וקראו אותם שוטים בסביל שזמרים המצות בגולה איכא דבשביל שדאו טענכו על מה שלא קיימו המצות בהיותם בארנכס משום הכי דוניס לקיים המצות בהיותם בגלות * אך כפי דברי הרשב"א שכתבנו נישא דקושיית האומות היא דבהיותם בארנכס דלא תיש להם שום טענה שלא לקיים המצות שהרי אף שהיו אנוסים מכל מקו' לא נתנה להם הארץ אלא בעבור ישמרו חקיו ואפילו הכי לא קיימיה עכסו שיש להם טענ' אונם ואיכא מודעה בדבר הם מקיימים אותם נמנא דכל בשר איפכא קא חזלי ומס'ה קראוס שוטים דבמקום חיובם לא קיימו ובמקו' פיטורם קיימו *

ובזה

ככין מאי דכתיב בסוף דצרי הימי' עליה דנדקיהו זיעש הרע בעיני ה' חלקיו לא נכבדו מלפני ירמיה הנביא מפי ה' ונס במלך נבוכדנצר מרד אשר הסביעו סאלקים ופרט' זיעש הרע מהו הרע שלא נכבדו לפני זרמיהו הנביא דמפורס בירמיהו ויאמר ירמיהו אל דקיהו בה אחר ה' חלקי הנבחות חלקי ישראל וגו' ויחזן אחטא זה לא חטא אלא ביה אלא שטע' לדברי הנביא מפי ה' ויעבר' על שבועת נבוכדנצר אבל בתועבותיו והנמנא עליו על יהויקים לא הרע לעסו' ע"כ יודברי דר"ל הם גמרא ערוכ' פ"ג דמ"ק דף ו' זל זיעש עבד מלך הכוזבי וכי בוכי שמו והלא דקיהו שמו אלא מה בוכי זה מסוב' בעורו אף דקיהו מסונה במעשיו ע"כ ופרט' דק' גמור * ובפ"ג דהוריות דף י"א אמרינן ת"ר הוא שלום הוא דקיהו ולמה נקרא שמו שלום שהיה מושלם במעשיו ופירט דר"ל דקיהו נמו' הוא בעל מעשים טובים * ונכלהי פ"ג דערבין דף י"א אמרינן דקס הקב"ה להחזיר את העולם לתוה ובהו מפני דורו של דקיהו כיון שנסתכל בדקיהו נקרה דעתו * ובפרק כ"ג דשבת דף קפ"ט אמרינן ועוד דקיהו דקיהו מאי הוה ליה למיעבד ואמרינן תו התם בפסח שביקש אותו דשע' לטעות לאותו דקיהו כו' מכל הכי מוכח דנדקיהו דקיהו גמור הוה * ויש לתמוה דבמלכוס כתיב עליה דנדקיהו זיעש הרע בעיני ה' ככל אשר עשה יהויקים * והא דאמרינן בשלהי מ"ק דף ב"ח זמה דקיהו מלך יאודה שלא עשה אלא מצוה אחת שהיילה את ירמיהו מן הטוט וכז' כבר כתבו סם המוספות דקיהו מלך יאודה דקיהו גמור הוה * אבל במקרא לא מצינו יותר כי אם שנוה להעלות ירמיהו מן הטוט ע"כיהו אחת דכ"ג דברכות עליה חז' אמרי' והמתים אינם יודעים מאומה לו

דטעים

13

2

הוי

ב

יג

דרך הערבה דרוש כב

טעות נמור מטוס דמיונות הטובה לא חסיד אונס וכמו שכתבנו לעיל כסס הדב מוכריקו וזהו כונת הכתוב דשני טעיות טעה צדקיהו בדיני אונסים חדא כמה שלא כמע אל ידמיהו טעה לו שינא אל שרי מלך בכל והוא היה סבור שאף בהיותם בארץ היה להם טענת אונס * וגם צוד טעה טעות אחר כדון אונס במלך נכבדלנדר אשר מרד בו אשר הסביעו באלקים והוא היה סבור שלא חלה הסבופה לפי שהיה אונס בסיבה טאם לא היה נסבע לא היה מוניאו תנית האסודים וכסני דיני אונסים הללו לא צדק צדקיהו *

אמור פעמה כפי דברי הרשב"א ז"ל שמתחלה לא נתן להם את הארץ אלא כדי שיקוימו את התורה וכדכתיב ויתן להם ארצות נויס בכבוד ויטרו חקיו א"כ מה טענת אונס יש כאן טאם לא היו מקבלים התורה שלא היה מכניסם לארץ והלא מן הדיון כך הוא * אלא וראי דסבירא ליה למתריקו ז"ל דמתנת הארץ לא הייתה בתנאי אלא מתנה החלטית ומטוס הכי חסיד אונס מה שלא היה מכניסם לארץ אם לא היו מקבלים את התורה * אלא כספי זה חזרה קושית הרשב"א לתקומה דקודם אחרטרוש לתה נענשו ונלו ישראל מאדמתם והרי אונסים היו שלא היה מכניסם לארץ * ונראה דאף לסברת מהריקו שמתנת הארץ הייתה החלטית בלתי טוס תנאי היינו דוקא כמה שחידש ה' לישראל יותר מן מנות בני נח אבל בז מנות בני נח פסיטא שלא נתן להם הארץ אלא בתנאי שיטמרו אותם שהרי מה שחידש ז' עממין מארץ ישראל הוא מטוס דלא קיימז ז' מנות וכמו שמינינו בפר' ערוות דכתיב כי בכל אלה נטמאו הנויס ואפקוד עונה עליה ותקיא הארץ את יוכביה ונבי עז ואכזרייהו כתיב בפרשת שופטים ובגלל המועבות האלה ה' חלקך מוריס אותם מפניך * וא"כ מתאר שהגורם ז' עממין כסביל אלו המועבות מהיכא תימי שישאל יעשו אותם ויטבו על הארץ *

וזהו כונת הכתוב בפרשת עקב והיה אם כב תסכח את ה' חלקך והלכת אחרי אלקים אחרים ונ' העדותי ברכ היום כי אביר תאבדון כנויס אשר ה' מאביר מפניכם בן תאבדון ע"כ * ויש לדקדק דלמה אנטריד לומר שיאבדו כנויס אשר ה' מאביר מפניכם * ונראה שהכתוב בא לכלול שלא יעלו דברים אלו על לבם לומר טהם אונסים ולפיכך לא תבא עליהם דעה לזה בא הכתוב לכלול סברא זו הנפסדת מטוס דבז מנות לא שייך טעם זה וטוס הכי אחר העדותי כסס היום כי אביר תאבדון כנויס אשר ה' מאביר מפניכם כסביל מה שעשו ואף טהם לא קבלו טוס דבד בערבז מואב והטעם שז מנות הם מחוייבי בהם מותן ראשון טקבלו אותם עליהם ועל זרעם * ואם כן לדעת מהריקו מה טענשו ישראל קודם אחרטרוש הוא לכי טעברז על ז' מנות ומבואר הוא בכתיב ככמה מקומות וכדברי רז"ל שאלתו לתקדש ראשון נחרב כסביל עז ונ' ע ופיכות דמויס שהיה ברכ ואלו הם המנות בני נח ולעולם דעל שאר המנות יש להם טענת אונס שהיו יראים שלא יכניסם לארץ *

ובהו יוזכו קנת ססוקים ביחוקאל סי' ל"ג בו אדם יושבו החרבות האלה על אדמת ישראל חיתרים לאמר אחד היה אברהם וירש את הארץ ואנחנו רבים לנו נתנה הארץ למורשה לבן אחיר אליהם כה אחר ה' אלפים על הדס תאכלו ויעיניכם תשא אל גילולייכם ודס תשפכו והארץ תירטו ע"כ * דים לר"ד דלמה עלה בדעתם של ישראל דכסביל שאברהם ירש את הארץ שניתנה הארץ להם למורשה אף בהיותם רשעים והלא התחייב בדרכי אברהם ירש את הארץ שנתנה לאברהם ומי שאינו מחויב בדרכיו שטיטא שאינו יורש את הארץ * ואם נאמר שישראל טעו בזה והיו פגורים שאף שהם רשעים הם יורשים את

רשעים כבהייהם קרויין מתים שנאמר ואתה חלל רשע נסיה ישראל ע"כ * ופירש רש"י חלל רשע על צדקיהו הוא אומר ועדין בימי יחזקאל חי הוא זקורוהו חלל ע"כ * והוא דבר תימה שהכתוב יבנה לצדקיהו כסס רשע מאמה שהיה צדיק נמור ועוד שיאמרו בגמר' דלכך נקרא חלל מטוס דרשעים כבהייהם קרויים מתים ואנדה זו סותרת כל אותם האנדות שכתבנו *

שוב דאיתי בפי' חלק עליה ק"ג שהביאו אותה אנדה דבקס הקב"ה להחזיר את העולם לתהו ובהו כסביל דורו של צדקיהו כסמכל בצדקיהו ונתקדש דעתו והקטו בצדקיהו נמי כתיב ויעס הרע בעיני ה' ותרנו שהיה בידו למחז' ולא מיחה ע"כ * ולפי זה מאי דכתיב במלכים בכל אשר עשה יהויקים הכונה היא דבני דורו היו רשעים נמורים כיהויקים וכיון שלא מיחה כהם כתב ונלו בכל אשר עשה יהויקי' ומ' הקראו הכתוב רשע ונקרא חלל מטוס דרשעים כבהייהם קרויים מתים מטוס דלא מיחה בבני דורו אבל לעולם דהוא לא חטא כי אם באותם שני דברים וכמו שפירש *

אך עס מה שכתבנו לעיל כסס הרשב"א דבעודם בארץ איך להם טענת אונס איפש' לייטב באופן אחר שחטא זה שלא טמע לירמיהו היה סבה לכל מה שחטאו ישראל והוא שירמיהו אמר לו כה אומר ה' ונ' אס ונא תגה אל שרי מלך בכל וחיימה נספק והעיר לא תסדף באט וחיימה אתה וביתך ואם לא תגה אל שרי מלך בכל ונתנה העיר הזאת ביד הכשדים וטרפיה באט ונ' * ויש לדקדק דאם נגזר על ישראל כסביל חטאתם אסכ למות למות ואמר לשבי לשבי איך יתקון כל זה כסביל נחתם מהעיר * ונראה דירמיהו וצדקיהו היו חלוקים כהך דהרשב"א וצדקיהו היה סובר דאף בהיותם בארצם אונס נענשים על טוס מאחר שהיו אונסים ויש להם טענת מודעז וירמיהו אמר לו טאם ונא אל שרי מלך בכל שלא יהיו בארצם אז ויעיל להם טענת מודעז' וכמו שכתב הרשב"א דמסנלו חזרה המודעז לתקומה והוצרכו לקבל את התורה בימי אחרטרו' ואם לא תגה אז איך להם טענת מודעז' ויהיו נענשים על טוס וצדקיהו לא טמע אל ירמיהו לפי שהיה סבור שאפי' בעולם בארץ אונס נענשים לפי שהיו אונסי' בקבלת התורה ויש להם טענת מודעז' וכיון שצדקיהו חזרה הוראה זו היה סיבה שכל בני דורו היו מכעיסים את ה' שהיו אומרים איך אנו נענשים על כל מה שאנו תכעיסים את ה' מאחר שאנו אונסים נמלא שצדקיהו היה סיבה לחטא הרבים ומנן כפי' ה' בצות כל המחטיא את הרבים חטא הרבים תלוי בו אבל לעולם טהוא לא חטא כי אם באותם שני דברים אלא דעמה שלא טמע אל ירמיהו נמשך שחטאו כל ישראל והוא היה סיבה נאמר עליו בכל אשר עשה יהויקים לפי שבני דורו הרטיעו לעשות כיהויקים לפי שכתבו כסברת צדקיהו שהיו אונסים וא"כ חטא הרבים תלוי בו *

ואפשר לייטב עס זה סיוס הפסוק ונס במלך ל"ג מרד אשר הסביעו באלקים ונ' דים לדקדק כמלת ונס דלא הוה ליה למימר אלא ובמלך נכבדלנדר מרד ועוד יש לדקדק דלמה נזכר ביהר לנו הכתוב עס מני עבר על הסבופה ולא היה צריך לומר אלא ונס עבר על סבופת אלקים * ונראה לומר דהכתוב בא להודיענו דמי הביאו לצדקיהו לעבור על סבופת ה' טהוא מהעבירות החמורות תאחר שהיה צדיק נמור ונראה דטענת צדקיהו היה מטוס דכבר התפנו לזייל כססלסבי צדקיהו היה חפוס פפית אחרטרו' וכסביל שנטעו לו צדקיהו הוניאו מהמתאר ואם כן היה ספור צדקיהו דאיו כאז סבופה כלל לפי שהיה אונס טאם לא היה נסבע לו לא היה מוניאו מהמתאר וזה טעמו

היה אברהם וירש את הארץ כלומר טלאברהם נתנה בתנה ולבו נתנה הארץ למורשה מכאן אברהם אבינו ואם כן לא נתן לנו טום דבר מחדש ואם כן הוה ליה כמלכו ישראל דלא אמרינן בהו דינא דמלכותא דינא מה תאמר בטביל הקבלה אנוסים היינו . לזה השיב הנביא דהתייבא על מה שקבלנו מחדש בסוגי אך בזה שלא קיימו שבע מצות בני נח איך יעלה על הדעת דתאמר שאינם מקיימים אותם שירשו את הארץ מאחר דבטביל אלו הו' מצות קלה את בנינו אשר לפנינו וירש אותם מהארץ . וזהו מה שאתרו בספרי ז' מצות שננטו בני נח לא עשייתם ולאם אומרים נירש את הארץ .

ולפי

דברי מוהרזקו ז"ל נאמר באופן אחר אך נקדים עוד טעם אחר למה נבי ז' מצות בני נח לא טייך טעמא דאגס . והוא עם פ"ט הרא"ש בפסקיו עלה דההיא דאמר שמואל דינא דמלכותא דינא ככתב טס בשם ר"ת ז"ל דהיינו דוקא כשהמלך מסור גזירותיו על כל בני מלכותו אבל אם הוא מסור למדינה אחת לאו דינא הוא והביא ראיה מהא דתנן בניטין לא היו ביהודה סיקריקון כו' . ואף שהרא"ש טס דחה ראיה זו מ"ת לענין דינא ס"ל כר"ת דלא אמרינן דינא דמלכותא דינא אלא בדבר הכולל לכל בני מלכותו וכמו שנראה מדברי הטור סימן טס"ט יע"ט . אם כן איפה נבי שבע מצות בני נח שהיא גזירה כוללת ככל העולם פשיטא דלא מהני טעמא דאנוסים היינו דתייבא לי מסו' דינא דמלכותא ואם לא היו מקבלין עליהם היו מחוייבים לשמור ולקיים שבע מצות בני נח מסוס גזרת מלך . אבל נבי שאר מצות שאינם אלא לישראל לא טייך דינא דמלכותא ואם כן איך לנו חיוב אלא מנד הקבלה שקבלנו בערבות מואב והתם היינו אנוסים שלא היה מכניסם לארץ ולא חשיב אונס זה מניעת הטובה לפי שא' תחוקת היא כמו שכתב מוהרזקו .

וזר

כונת הכתובים יושבי הערבות וכו' אומרים לאמר אחד היה אברהם וירש את הארץ ואנחנו רבים לנו נתנה למורשה . כלומר לישראל היו רובים לפירוק עול ולומר אנוסים היינו בקבלת התורה לפי שהיינו יראים טמא לא יכניסנו לארץ . לא סעדין איך זה מספיק לומר דחשיב אונס מסוס דהוי מניעת הטובה דהיינו שלא היה מכניסם לארץ ומניעת הטובה לא חשיבא אונס . לזה הם רובים לומר דאיך זו מניעת הטובה מסוס דאחד היה אברהם וירש את הארץ חכה בה ונתנה לנו הארץ למורשה כלומר שירשנו אותה מאברהם וירושא הוא לנו מאבותינו ומחוקת היא בידנו מאותה טעה שניתנה לאברהם ואם כן חשיב אונס כמו שהוא עושה דבר מפני יראתו שלא יטלו את שלו חשיב אונס וכת"ש מוהרזקו . ולזה השיב להם הנביא כה אחר ה' אלהים על הדם מאכלו ועיניכם מטאו על גילולכם ודם משפכו עשייתם תועבה ואים א' אשת דערו טמאתם והארץ תירשו . כלומר מצות שננטו בני נח לא קיימתם ואתם אומרים הארץ נירש כלומר דבטלמא נבי שאר מצות שאינה גזרה כוללת לכל העולם ולא טייך דינא דמלכותא דינא ניהא מה שחש דרובים לפירוק עול ולומר טמה שהבלתם היה באונס . אבל נבי שבע מצות בני נח שהיא גזרה כוללת לכל העולם מה טענה יש לכס דל מהכא הקבלה והלא אתם מחוייבים לשמור ולקיים גזרת מלך דדינא דמלכותא דינא .

ובזה

יובן מאי לאמרינן בת"כ פרטת בחוקותי וזל והבאתי אותם בארץ אויביהם אני בעממי אביאם זו מדה טובה לישראל שלא יהיו אומרים הואיל וגלוינו לבין האומות נעשה כמעשיהם אני איני מניחם אלא מעמיד אני את נבואי ומחזירם לתחת כנפי שאתר הטובה על דוחכם היו לא תקיה אשר אתם אומרים נהיה כגוים וכעששתם הארץ אלא חי אני

את הארץ מכא אברהם אביהם אם כן מה השיב להם ה' על הדם מאכלו ועיניכם מטאו אל גילולכם וגו' והארץ תירשו והלא לא בעלם מישראל אלו העבירות שהיו עושים ואעפ"כ היו סבורים שכל להם נתנה הארץ למורשה מכא אברהם אביהם עוד יש לדקדק כמה שהשיב להם הנביא על הדם מאכלו וגומר ואמרינן בילקוט ז"ל כה אחר ה' על הדם מאכלו זה אבר מן החי ועינכם מטאו גלולכם זו ע"ז ודם משפכו כמשמעו עמדתם על חרבכם זה הדין והנזל עשייתם תועבה זה מסכב זכור ואים א' אשת דערו טמא זה גילוי ערו' ומה מצות שננטו בני נח לא עשייתם ואתם אומרים נירש את הארץ ע"כ וסוים דברי המאמר הזה לכאורה איך לו מוכן דלמאי אנטריך לכביא להוכיח לישראל על שעברו על המצות שננטו בני נח תיפוק ליה מסוס דננטו עליהם בסוגי ועוד דלמה העניו אותם דוקא על ז' מצות ולא על שאר המצות ומדברי הגדה הלכו נראה דדוקא על ז' מצות העניו וכן הוא דעת המתרגם שתרנם על הדם מאכלו על דם זכאי אהין אכלין וכן פרט' ז"ל מאכלים מפניקוס אתם אוכלים ע"ז רעיה שהורגים את בעל ממון וכוטלין את ממונם ע"כ . ויש לדקדק דלמה לא פירשו הפסוק בפסוטי על הדם מאכלו שהיו עוברים על מה שכתוב בתורה לא מאכלו על הדם וכמו שפי' רד"ק דנראה דס"ל דהנביא אינו מענישם אלא דוקא על ז' מצות שננטו בני נח ומסוס הכי הוציאו הכתוב מפסוטי לפי שכני נח לא הוזהרו על לא מאכלו על הדם ואם כן יש לדקדק דלמה ויתר להם הנביא על שאר העבירות שלא הוזהרו בני נח .

והנה

חזן מדריכו אשר ליישב וקודם כל דבר נקדים דמאי דאמרינן כמאן מודעא רבה לאורייתא דהא לא טייבא מודעא אלא במי שאנס את חבירו לעשות איזה דבר שלא כרצונו אבל מלך שמתנה לעבדיו שיעשו כך וכך הרי הם מחוייבים לעשותו ואיך כאן טענת אונס דהא קול דינא דמלכותא דינא וכל סכן דינא דמלך מלכי המלכים ית' טמו וא"כ אם אונס את ישראל שיקבלו לשמור ולקיים מצות מה מודעא יש כאן שהרי מחוייבים הם לשמור מצות מלכם והרש"א כתבנו דבריו לשי' כרנש מזה וזל ואם נאמר שנענשו מפני שעברו על מצות מלכם א"כ בטלה מודעא זו ע"כ דבריו . ולא ידעתי למה לא יקשה לפי האמת דבטלה מודעא זו מסוס דהם נענשים על מה שעברו על גזרת מלכם וקול דינא דמלכותא דינא .

ונראה

דזה יובן עם מה שכתב הר"ן בפרק ד' נדרים עלה כז' עלה ההיא דשמואל דאמר דינא דמלכותא דינא וזל ובתבו התוספו דדוקא במלכי האומות אמרי' דינא דמלכותא דינא מפני שהארץ שלו ויכול לומר להם אם לא תעשו מצותי אגרם אתכם מן הארץ אבל במלכי ישראל לא לפי שאז כל ישראל שותפים בה ע"כ . והנה אם איך לא היה תחוקת בדינו מכא מתנה אברהם אלא ששכחו היה ה' נתנה לנו פשיטא דלא היה מועיל לנו טענת אונס דתיפוק ליה שאנו מחוייבים לשמור ולעשות כל מה שנינו מסוס דדינא דמלכותא דינא אך אם מה שאנו זוכים באז הוא מכא שזכה בה אברהם ואנחנו באים מכא ירושה א"כ לא טייך דינא דמלכותא דינא דומיא דמלכי ישראל שכרי לא נתן לנו ה' עכשיו טום דבר מחדש ולא נשאר לנו חיוב להיות את התורה אלא מלך קבלתנו ובה יש טענת אונס .

וזר

כונת הכתובים כז' אדם יושבי הערבות האלה על אדמת ישראל אומרים לאמר אחד היה אברהם וירש את הארץ ולבו נתנה הארץ למורשה כלומר שישראל כבר היו יודעים טהם היו אנוסים בדבולת התורה ואונס נענשים מנד שלא קיימו מה שכבר קבלו אים להם מודעא אלא שהיו יראים פן יבא עליהם מעשים דינא דמלכותא דינא וענינשם לזה אמרו אחד

דרך הערבה דרוש בא

אז הסבועה קיימים והכא שישאל לא הרהרו שום תנאי בלכם
אף שהיו אנוסים שבועתם קיימת . והרב זל עלה על דעתו
לחלק דמניין ההיא שהאנם אינו מאנסו על הסבועה אלא הוא
נשבע כדי להגיל מתוכו אבל ההיא דנאנסו בקבלת התורה לא
דמיא להא והוקפה לו לחילוק זה מההיא דנאנסו המוספות בפרק
הגזול בפרק דף קנ"ג וזל וכן כוונתו כשהאנוסים תסביעין היהודים
הדרים תחמיהם שלא ינאלו לדור בעיר אחרת יכולין ליבעע סתם
שלא ינאלו ובלבד יחשבו היום משמע מדבריהם דא"צ דאנוסים
אותו ליבעע אם לא אחר בבלו היום דשבועתו קיימת וא"כ הדרה
קושיין לדוכתא דמאחר דלא הרהרו ישראל בלכם שום דבר היכי
נפטרו משבועתם על קבלת התורה ומיך הרב זל דאנ"י ההיא
דנודרין להרנין דהאנם אינו אנונסו אלא במה שמוציא בשפתיו
אף אי אפשר לו לדעת לאנונסו ואם לא ביטל הסבועה בלבו
כיון שיאמ' היום או כיונא בו הרי הוא נשבע ברצון אבל בקבלת
התורה שהאנוסים על פי הדבר דיוע מה בלב האדם כי הוא בוחן
כליות וכן יודע מחשבות האדם שפשיטא דלא היו יכולין לפטל
הסבועה בלכם דהא כל כך גלויות לפניו מחשבות לבו כל אדם
כמו מה שמוציא בפיו ואם כן אנוסים היו לקבל הסבועה הן
בפה הן בלב עכ"ד נמנינו למדין דטעמא דמהני לישראל טענת
אנונס אף שהרהרו שום תנאי בעת הסבועה הוא מחוס דהאנם
גלויות לפניו מחשבות בני אדם ואם כן הרי היו אנוסים על מה
שנשבעו בפה ועל מה שלא הרהרו שום תנאי בעת קבלת
הסבועה .

ובזה יובנו קלת הסוקים במיכה ס"ג' שמעו נא זאת ראשי
בית יעקב ונז' ראשיה בטחוד יספוטו וכהניה במחיר
יורו וגו' ועל ה' יבענו לאמר הלא ה' בקרבנו לא תבא עלינו רעה
לכן כגללכם כיון שדה תחרם וירושלים עיין והר הבית
לכמות ישר ע"כ . ויש לדקדק בפסוקים אלו טונא אדא במה
שהזכיר הכביא עונות אלו דהיינו ראשיה בטחוד יספוטו וכהניה
במחיר יורו דלמה לא הזכיר אותם על עז שהיתה בס שהיא
העבירה היותר חמורה . ולזה היה אפשר לומר כההיא דאמרי'
ב"כ פרשת קדושים עלה דקרא דלא תעשו עול שכל דיון המטה
את הדין נורם לשכינה שמתחלק מן ישראל ולזה בא הכביא וגינה
אותם ואמר ראו כמה טעשתי בני אינסי טראשיה בטחוד יספוטו
וכהניה במחיר יורו ואומרים הלא ה' בקרבנו והלא הם דרמי
דסתרי אהדרי שאלו השפלות שמוסי' הם גורמים שלא יהיה ה'
בקרבם אלא שמתחלק השכינה מן ישראל .

אך כפי דרכינו נאמר בענין אחר ונדקדק עוד בסברת
ישראל שאומרים הלא ה' בקרבנו לא תבא עלינו רעה
וכתבו המפרשים שהכוונה היא מאחר שכינת ה' בקרבנו לא תבא
עלינו רעה וכי עלה בדעתם דבזמן שאין ישראל עוסיין רגונו של
מקום שטרם שכינה בטובם והא' אמרינן בפ"ק דסוטה קודם
שחטאו ישראל היתה שכינה שרייה על כל א' וא' שנאמר כי ה'
לא יקד תהלך בקרב מחניך וכיון שחטאו היתה שכינה מסתלקת
מהם שנאמר ולא יראה בך ערות דבר וכן אמרינן ע"כ . והא'
דאמרינן דבשעה שנכנסו גוים להיכל היו הכרובים מעורין זה
בזה והוא סימן להשראת שכינה בינינו והרי אין לך שעה שאין
ישראל עוסיין רגונו של מקום כאותה שעה ואפילו הכי משמע
שהיתה שכינתו בינינו כבר באמרו בזה טעמים רבים וכמו
שנאריך בזה בדרך עלב יע"ס . ובללז של דברים דבזמן שאין
ישראל עושים רגונו של מקום הוא מסלק שכינתו מתוכם ואם
כן א"ד אמרו שלא תבא עליהם רעה בעבור שכינת ה' בקרבם
והלא מאח' שחטאו כסתלקה שכינה מביניהם עוד יש לדקדק
במה שסיים הפסוק לכן כגללכם כיון שדה תחרם דא"ד הוא
מקור

נאם ה' אם לא ביד חזקה ובורע נטויה ובחמה טפונה אמלך
עליכם על כרחם שלא בטובתכם ממלך אני מלכותי עליכם
ע"כ . ויש לדקדק במאמר זה טובא חדא דא"ד הדבר תלוי במה
שיביאם בעמנו והלא חפילו שיביאם ע"י שליח יכיל לומר שביד
חזקה ימלך עליהם . ועוד ב"ש שלא יהו אומרים הואיל ונלינו
כו' דמהיבא תיתי דבטביל טבלו ולקו על חטאת שיאמרו שנכנסו
טבלו ועשו כמעשה האומות והלא עכסו טבלו ראוי הוא שימודו
את עונם ואת עון אבותם . ועוד יש לדקדק במה שסיים כ"כ
שלא בטובתכם ממלך אני מלכותי עליהם דמהיבא תיתי שישראל
לא ירנו לקבל מלכותו ימברך ואם הכונה על קיום המנוח
הזל' ע"כ תקיימו המנוח .

אך על פי האמור יבא לבלל יטוב ונקדים עוד לדיתא
בפרקי ר"א הביאו מהר"ט יפה בב"ר סדר וירא פרשה
מ"ט ס"ב' זל בטענה שהפיק ה' את העמים בדור הפלגה הביא
שבעים שרים של מפלה ונתן לכל שר ושר אומה אחת שמהיה
תחת השר וישראל נפלו בחלקו של הקב"ה שנאמר כהנחל עליון
גוים וגו' כי חלק ה' עמו ע"כ . וכבר ביאר כל זה הרמב"ן
בקצת מקומות שכל האומות הם תחת השרים אף ישראל אינם
תחת שום שר אלא ה' אלהיהם הוא מלכם וטרם . והנה כבר
כתבנו בטעם הרשב"א דכל זמן שהיו ישראל בארץ לא היה להם
שום טענת מודעה כלל אלא כיון שנלו חזרה המודעה למקומה
ומט' ה' הדור קבלה בימי אחרונם . והנה כל טענת ישראל לומר
דלא שייך טענת דינא דמלכותא דינא הוא מטום ההיא דר"ת
דכל שאינו מסוה גזרותיו על כל מלכותו לא שיי' דינא דמלכותא
וטעם זה היה נודק אם היו ישראל ג"כ תחת שר ככל האומות
ולא היה הפרט ביניהם כלל אז היו נודקים בטענתם דמה ראה
ה' לגזור דוקא על ישראל ולא על שאר האומות . אבל מאחר
שכל האומות מסרם ה' תחת השרים וישראל דוקא הם תחת
מלכותו ימברך אינם נודקים בטענה זו ככל שהרי לכל בני
מלכותו הוא נוזר גזרה כוללת והאומות אינם נקראי' בני מלכותו
מאחר שכבר מסרם לשרים . וזו כונת הברייתא והבאתי אותם
ד"ל אבי בענמי אל תהיו סבורים שאני מוסר אתכם לשליח כמו
שאני עושה לא ה' שמסרתים לשרים ואמרה הברייתא זו מדה
טובה לישראל שלא יהו אומרים הואיל ונלינו לבין האומות נעשה
כמעשה' כלו' דבטלמא כשהיינו בארצנו לא היה לנו שום טענת
אנונס מטום דלא נתן לנו הארץ אלא בעבור נחמוד חוקיו וכמו
שכתב הרשב"א אבל עכסו טגלינו חזרה המודעה למקומה מה
תחת תפוק לי דדינא דמלכותא דינא לזה אמרו נעשה כמעשה'
דוקא אבל לא סינודר עלינו גזרות חדשות לא עשה כן לכל גוי
וזו שאמר והעולה על רוחכם היו לא תהיה אשר אתם אומרים
כיה כנוים ונזמר ע"כ שלא בטובתכם ממלך עליכם כלומר
דוקא עליכם ממלך שלא אחסור אתכם תחת שר אבל שאר
האומות הם תחת שרים ואם כן אין אתם יכולין לומר נהיה כנוים
מטום דמוכרחים אתם לקבל גזרותי דדינא דמלכותא דינא .

והנה אף שביארנו דמה שלא היה מכניסם לארץ חשבי
אנונס לפי שהיתה מוחזקת בידם . אכתי הקשה
מהרד"ך בתי יז חדר זג מההיא דאמרינן בפ"ד נדרים גזרותם
להרנין ולחרמין ולמוכסין שהיא תרומה אע"פ שאינה תרומה
שהיא של בית המלך אע"פ שאינה של בית המלך . ומשום שנאמר
דאמר יאסרו כל פירות שבעולם עלי אם אינם של בית המלך
ופריך כיון דאמר יאסרו כל פירות ליאסרו כל פירות עליו
ומטי באומר בלבו היום ומוציא בשפתיו סתם ואצ"ג דדברים
שבלב אינם דברים לבני אנונסא שאני . הרי ב"דיתא טמי שנאנס
ע"ז אחרים בני למימר בלבו היום ואם לא אחר בלבו היום הנדר
או

מקושה עם הקוד' ולמה לא קללם בנוסח חזק וכדעב :
ונראה דזה יוכן עם מאי דאמרינן בס"ר סדר בשלח פרשה
 כ"ו סי' ב' הי"ט ב' בקרבנו א"ן רבותינו אמרו
 א"ס מהדברים אנו בלבינו והוא יודע מה שאנו מהרהרי' נעבדנו
 וא"ס לאו נמרוד בו אחר לה"ס הקב"ה א"ס בקשתם לבדוק אותי
 יבא הרשע ויבדוק אתכם וז"ל ב"מ ט' א"ס בקשתם לבדוק אותי יבא
 הרשע ויבדוק אתכם דמה ענין בדקת ישראל לה לבדקת הרשע
 לישראל - ונראה דזה יוכן עם מאי דתנן בפ"ג דהא"ש הסנה עלה
 כ"ט והיא כאשר רים משה ידו ונבר ישראל וכו' וכו' ידיו של
 משה עושות מלחמה או סוכרות מלחמה אלא לומר לך כל זמן
 שהיו ישראל מתעללים כלפי מעלה ומעבדים את לבם לאביהם
 שבשמים היו מתנבחים וא"ס לאו היו נופלים וכתב שם רבינו
 עובדיאל ז"ל שהטעם שנסמית מטנה הלזו"ס הוא מטוס דלעיל
 מזה תנן מ"י שהיה עובר אחורי בית הכנסת או שהיה ביתו סמוך
 לבית הכנסת ומע קול טופר או קול מנילה א"ס כיון לבו יבא
 וא"ס לאו לא יבא א"פ. וזה שמה וזה שמה זה כיון לבו וזה לא
 כיון לבו ע"כ - וכן התפלל לומר דאל תתקף על זה שזה שמה
 וזה שמה וזה כשביל שכוין לבו ונא וזה כשביל שלא כיון לבו לא
 יבא לפי שהכל תלוי בכונת הלב ומינינו גם כן במלחמת עמלק
 דומה לזה דהכל היה תלוי בכונת הלב דהיינו כזמן שהיו מכוונים
 את לבם לאביהם שבשמים היו מתנבחים וא"ס לא היו מכוונים
 את לבם היו נופלים - ובפ"ק דתעניות עלה ה' אמרינן אחר רב
 אחי א"ן תפלתו של אדם נשמעת אלא א"ס כן מטיס נפשו בכפו
 שנאמר נשאל לבבנו אל כפי"ע ופד"ס אלא א"ס כן מטיס נפשו
 בכפו כלומר שנפשו מכוונת בכפו במחזן כלומר שיהיה טוב
 כדכ"ו הרי שהכל תלוי בכונת הלב - וזהו כונת המאמה א"ס
 בקשתם אותי לבדוק אתכם א"ס א"ן יודע מה שאתם מהרהרים
 בלבבכם יבא הרשע ויבדוק אתכם מי הוא שמכוין את לבו לאביו
 שבשמים ומי הוא שאינו מכוין את לבו לאביו שבשמים וכו'
 יודע לכם מה שאתם רונים לבדוק אותי א"ס א"ן יודע מה שאת'
 מהרהרים בלבבכם ששאתם רואים שבזמן שאתם מעבדים את
 לבכם לאביכם שבשמים אתם מתנבחים ובזמן שא"ן אתם מעבדי'
 את לבכם לאביכם שבשמים אתם נופלים מזה יודע לכם שכל
 מה שאתם מהרהרי' בלבבכם א"ן יודע אותו ומט' הכי שפטים
 א"ס נופלים ופעמים א"ס מתנבחים לפי שהכל תלוי בכונת
 הלב - נמינינו למדין מדברי המאמר דפי"ט ב' בקרבנו הוא א"ס
 יודע מה שאנו מהרהרים -

ובנה יוכן פסוק אחד בפר' ואתחנן לא תלכוני אחרי א"ס
 אחרים וכו' כי א"קנא ה' אלהיך בקרבך ומלת בקרבך
 הלזו כמעט א"ן לה מוכן דמאי א"תא למי' שה"ס הוא בקרב
 ישרא' ואנקלים תרגם סכינתיה כינך אך עם מה שכתבנו יתיישב
 והנה כבר ידוע מה שכתב הרמב"ם ז"ל במורה הנבוכים שלא
 תמצא בכל התורה ובכל ספרי הנביאים לשון קנאה אלא בענין
 ע"ז וכבר הביא כל זה הרמב"ן בפרשת יתרו והביא מה שאתו
 במכילתא בקנאה א"ן נפרע מע"ז אבל א"ן חנון ורחום בדברים
 אחרים וכבר האריך הרמב"ן בספ"ס הדבר יע"ש ואמרינן בסוף
 פ"ק דקדושין עלה ט"ו ועלה ח' שבכל העבירות חוטבה רעה א"ן
 הקב"ה מנרפה למעשה חזן מעז דמנרפה למעשה דכתיב למען
 תפוס את ישראל בלבם ע"כ - ולזה בא הכתוב להרחיק מע"ז לפי
 ט"ס בה שני דברי' דליתפחו בשאר העבירות ולזה אמר לה תלכוני
 אחרי אלהים אחרים כי אל קנא ה' אלהיך וכבר ידעת דדוקא
 בע"ז א"ן נפרע בקנאה ועוד שא"ן נפרע בקרבך כלומר על מה
 שאתם מהרהר בלבבך א"ן מנרפה למעשה מה שא"ן כן בשאר
 העבירות דמחכב רעה א"ן הקב"ה מנרפה למעשה וכמו שכתבנו

ובנה יוכן פסוקים בספר' ואתחנן לא תלכוני אחרי א"ס
 אחרים וכו' כי א"קנא ה' אלהיך בקרבך ומלת בקרבך
 הלזו כמעט א"ן לה מוכן דמאי א"תא למי' שה"ס הוא בקרב
 ישרא' ואנקלים תרגם סכינתיה כינך אך עם מה שכתבנו יתיישב
 והנה כבר ידוע מה שכתב הרמב"ם ז"ל במורה הנבוכים שלא
 תמצא בכל התורה ובכל ספרי הנביאים לשון קנאה אלא בענין
 ע"ז וכבר הביא כל זה הרמב"ן בפרשת יתרו והביא מה שאתו
 במכילתא בקנאה א"ן נפרע מע"ז אבל א"ן חנון ורחום בדברים
 אחרים וכבר האריך הרמב"ן בספ"ס הדבר יע"ש ואמרינן בסוף
 פ"ק דקדושין עלה ט"ו ועלה ח' שבכל העבירות חוטבה רעה א"ן
 הקב"ה מנרפה למעשה חזן מעז דמנרפה למעשה דכתיב למען
 תפוס את ישראל בלבם ע"כ - ולזה בא הכתוב להרחיק מע"ז לפי
 ט"ס בה שני דברי' דליתפחו בשאר העבירות ולזה אמר לה תלכוני
 אחרי אלהים אחרים כי אל קנא ה' אלהיך וכבר ידעת דדוקא
 בע"ז א"ן נפרע בקנאה ועוד שא"ן נפרע בקרבך כלומר על מה
 שאתם מהרהר בלבבך א"ן מנרפה למעשה מה שא"ן כן בשאר
 העבירות דמחכב רעה א"ן הקב"ה מנרפה למעשה וכמו שכתבנו

טענת אונס היינו בשאר העניות אך כמה טענות א"ס א"ס א"ס

א"ן

וכבר

וכבר כתבנו לעיל דטעמם של ישראל שהיו אנוסים כשנכבדו
 על קבלת התורה א"ן שלא הרהרו טוס תנאי הוא מטוס דלפניו
 יתברך נלויות כל המחשבות והרי הם אנוסים על מה שהזניחו
 בפה ועל המחשבה - והטוס' כתבו עלה ההיא דאמרינן מכאן
 מודעא רבה לאורייתא ומה שכתב עמהם ברית יהושע לעבוד
 את הקב"ה התם לא קבלו אלא שלא לעבוד ע"ז כדכתיב חלילה
 לנו מעווכ את ה'וכן מטעם כוליה עניינא נמינינו למדין מדברי'
 דבע"ז ליבא טענת אונס כלל -

ובנה נבא לכונת הפסוקים של מיכה שיראל היו רזינין
 לפטור ענתם מקנת עבדות שהיו עוסי' מטעם שהיו
 אנוסים ומטוס הכי לא הזכירו בדבריהם ע"ז לפי שכבר ידעו
 שבע"ז ליבא טענת אונס שכבר כרת עמהם ברית יהושע בן נון -
 וזהו שאמר הנביא שמעו נא ראשי בית יעקב וגו' שאתם עובדים
 על קנת מלות דהיינו ראשיה בשאר יספוטו וכונייה במחור וזו
 וכניייה בקסם יקסומו וא"ס סבורים שאינכם נענשים על אלו
 העבירות לפי שאתם הייתם אנוסים בשעת קבלת התורה וא"פ
 שלא הרהרתם טוס תנאי בשעת קבלת התורה לפי שאתם אומרי'
 הלא ה' בקרבנו כלומר שהוא יודע מה שאנו מהרהרים וא"ס כן
 הרי אנו אנוסים כמה שאנו מוטיאים בפה ובמה שאנו מהרהרים
 ולפיכך לא תבא עלינו רעה - והט"ס אונס הנביא לכן בגללכם
 ליון סדה תחרט וירושל' עינין תהיה וזהו הכוונה לבמות יער דהיינו
 מה שהט"ס הרשב"א דלמה נענשו קודם החטויות שלא נתן להם
 הארץ אלא כשביל פיתחו. מנותיו וכדכתיב וימן להם ארצות
 גוים בעבור ישתרו חקיו ומט"ה כיון שחטאו נלי' ומה' אמר להם
 הנביא בגללכם ליון סדה תחרט וגו' -

דרך עזב דרוש שלשה ועשרים

במדרש כל רעיה בנדו כה אלו חיבאל ונבדיל מלמד

שקדא הקב"ה למיכאל ונבדיל ואמר להם
בשבע אני בשמי הגדול שלשם חלכו ותניתי חס בניון מיד לקח
כל אחד ואחד לפיד של חס והניתי חס בניון הה"ד כל רעיה
בנדו כה ע"כ

דירא את דבר ה' יסב כדד וידוע ואדמה על ראשו ועינויה
מטייפין הנה לא יגוס ולא יסן על הרע כפיה לבנים
שגלו מעל שלחן אכילה מדרוס שלח חס והרבה להשיב חסו וכך
היה המדה שכל דבר אשר יבא באש ע"ז הקב"ה בעגמו בא יבא
במשפט חזק וזוהו נטויה * וכבר זה מתורתו של הראש"ד ז"ל
עלה בידיו אהא דלמרינן בפ"ק דעניות ח"ד יוחן טלטה
מפתחות כידו של הקב"ה שלח נמסרו לשליח ואלו הם של חיה
ושל נשמים ושל תחית המתו וכו' * וכתבו החידושים דהקשה
הראש"ד אחיזה לה חשיב נמי פורענותם של רשעים דכתיב פתח
ה' את אוגרו ויוציא את כלי * זעמו ועיין בתוס' :

וראיתי למוסר"ט ופה ז"ל כד"ר שכתב וז"ל ולי נר להשיב
דאין מפתח זה עתה כוד הקב"ה שכבר מסרו
לשליח כדמשמע בפ"ק דענינה דכתחלה היו כלי זעמו של הקב"ה
בדקיע עד שכא דוד ובקש רחמים והורידן לארץ וכו' וכיון דבא
דוד והורידן לארץ משמע דליכא אוגר דליכא פתיחה עכ"ל *
ותמיהני שיהי סהרוב נגור דלאחר שזורידן דוד ליכא לא אוגרות
ולא פתיחה לא ידעתי מנ"ל דאיתא דכי היכי דבשמים מעל
איכא אוגרות ואיכא פתיחה ואינן נפתחים אלא ע"ז הקב"ה
בעגמו ה"כ בארץ מפתח איכא אוגרות ואיכא פתיחה ואינן
נפתחים אלא ע"ז הקב"ה * ומלבד זה דבריו תמוהים הם בעיני
דבא פסוק זה דפתח ה' את אוגרו ויוציא את כלי זעמו הוא
בירמיה סתומה על מפתח כל ככל שהוא זמן רב אחר מפלתו
של דוד שהוריד כל היום לארץ וא"כ ה"ק פתח ה' את אוגרו
ויוציא כלי זעמו והלא כפי דברי הרב ז"ל באתו דירמיה שכבר
הוריד דוד כלי זעמו לארץ לא אוגרות איכא ולא פתיחה איכא *
ואם פסוק זה דפתח ה' את אוגרו ויוציא כלי זעמו לאו דוקא *
א"כ היכי מוכח דמטר איכא מפתח ולא נמסר לשליח מדכתיב
יפתח ה' לך את אוגרו הטוב והרי זה דומה לקרא דפתח ה' את
אוגרו ויוציא את כלי זעמו ואידי ויודי חד שיטורא * אלא ודאי
עכ"ל דאף לאחר מפלתו של דוד שהורידן לארץ איכא אוגרות
ואיכא פתיחה ואינן נפתחי אלא ע"ז הקב"ה בעגמו * באופן
שקושיה הראש"ד בקהומה עומדת ודברי הרב הגו' אינן מעלים
ארוכה * והראש"ד ז"ל פירש משום דאכתו פ"ה ענינו של רשעים
ע"ז שליח דכתיב וינא מלאך ה' וידך בתקפה אשור וכו' והא דכתיב
פתח ה' את אוגרו לכלותם האחר ואפשר שאין כלותם אלא ע"ז
הקב"ה כי אז יהיה המשפט החזק וכו' לפי שאינן אלא ליום
הדיו ואינו תמיד לא חשיב ליה עכ"ל * והנה מ"ס הראש"ד ז"ל
דלעתיד נפרע מהאומות ע"ז עבדו אף שברך אשור אמרה דבר
ה' בפייה אמת דאחרי' בספריו וז"ל לי גרם וכלם אמר הקב"ה
אל תהיו סבורים באפרע מכם ע"ז שליח כשם שנפרעתי ונפרעה
ע"ז חסה ומסנחריב ע"ז מלאך אבל לעמיד אני נפרע מכם סנכ'
לי נחס וסלס ע"כ * ואמרינן במדרש כימי גאתך מארץ מגרים
אראנו נפלאות אראנו לבנים מה שלח הראתי לאבות במגרים
כתיב נורה ההליות עוטה פלא וכאן כתיב אראנו נפלאות וכו'
והקשה מזהרית"ט בדרשותיו פ' בא דרוש שני דה"ק דבמגרים
כתיב עוטה פלא לפון יחיד והלא כמה פלאו * פלא' היו בכנר'
ותירך דלא חשיב פלא אלא מה שנעשה ע"ז הקב"ה בעגמו
ובמגרים

אין לך טענת אונם שהרי מדעתך ורונך הטוב קבלת סלח
לעבוד ע"ז וכוו מכתבנו כשם המוספות : ואל זה סוכב הולך
בנות המקונן באומרו סלה כל אכירי ה' בקרבי קרא עלי מועד
לסכור בחורי גת דרך ה' לכתולת בת יהודה * ויש לדקדק
דמאחר שאמר סלה כל אכירי דהיינו החסידים ואנשי מעשה מהו
זה סכור ואמר קרא עלי מועד לסכור בחורי * ותו קשה אומרו
סלה כל אכירי ה' בקרבי דהיינו מקרבי ועיין מ"ס בדרך עכ"כ *
אחנם ע"פ הקדמתנו יאמר נא דה"פ דלמרינן במדרש באיכה
רבמי קרא עלי מועד לסכור בחורי מנינו סלוקין של בחורים
קשה כחרבן בית המקדש דכתיב גת דרך ה' לכתולת בת יהודה
כך קרא עלי מועד לסכור בחורי וכתיב שם מהר"ט ופה ז"ל
שהכונה היא לפי שבת המקדש תתמסכן בעונינו כדאית' בכתה
דוכתי וכן הכתובים נחפסין על עון הדור כדאמרינן בפ"ק
דכתובות גבי על בחוריו לא יטמח ה' חשיב את לאתפוסו לכך
כנים אלו קמים לפני ה' שיוק הנקי מפני החוטא עכ"ל והנה
המקונן הוקטו לו שתי קושיות חדא סלה כל אכירי ה' בקרבי
דודאי מה דסלה כל אכירי היינו כפרה על הדור שהגדקים
נחפסין בעון הדור אלא שהוקטה לו מאחר שה' בקרבי שהוא
יודע מעליותיו לכ א"כ הרי אנו אנוסים על קבלת התורה אע"פ
סלה דההרנו סוס דבר בעת קבלת התורה וא"כ למה סלה כל
אכירי מאחר שהיינו אנוסים וכדאמרינן מלאך מודעה רבה
לאורייתא * עוד תמה ואמר קרא עלי מועד לסכור בחורי גת
דרך ה' לכתולת בת יהודה דמלבד מה שתמה איך סלה כל אכירי
מאחר שה' בקרבי עוד יש תימה אחר שכל הכפרות כולם באו
בבת אחת ובתקיימו בי דהיינו קרא עלי מועד לסכור בחורי שהם
מכפרים על הדור וכן גת דרך ה' לכתולת בת יהודה שהוא חרבן
בית המקדש והלא לא כך נאמר למטה לא נאמ' לו שבת המקדש
היה מתמסכן בעונם ולאחר חרבן בית המקדש היו הגדקים
מתמסכנים בעון הדור ואכי רואה שכל המככות באו בבת
אחת דהיינו סלה כל אכירי וגם קרא עלי מועד לסכור בחורי
ואמר כל זה גת דרך ה' לכתולת בת יהודה שהוא חרבן כ"ה זו
לא משענו *

ובזה אלנה ואטובה לאחור הפונה קדים * ויש לדקדק
דמה קצר יט לזה הפ' עם הפ' הקודם דקאמר ועמה
אם שמיש תמטו בקולי ומתרתם את בריתי והיייתם לי סנולה
מכל העמים כי לי כל הארץ ואתם תהיו לי וגו' ונראה דהכונה
שהב"ה אחר לישראל ועמה אם שמיש תמטו בקולי וכו' והיייתם
לי סנולה ואמרינן במ"מ סנולתו של אדם תביעה עליו כך תהיו
חביבין עלי ורשעים הוא לפי שישראל המקיימים את התורה הם
מנווים ועושים אבל אומות העולם אף אם יקיימו את התורה
אינם מנווים ועושים וגדול המנווה ועושה * וב"מ ישראל ג"כ
הם אנוסין ופטורים הם מלקיים את התור' וא"כ אף אם יקיימו
אותה חשיבו כאינם מנווים * לזה בא הכתוב ונתן שמי טענות
לומר לישראל לא חשיבו אנוסים חדא כי לי כל הארץ וכיון שכן
אודא ליה טענת אונם וכסדרת הרשב"א ודכתיב ויתן להם
ארצות נזים והחל לאומים בעבור יסמרו חקיו * וב"מ ה"ה תינח
בזמן שישראל שרונים על אדמתם אבל לאחר שנלו חזרה המודעה
לקנותה ודכתיב הרשב"א לזה אמר טעם אחר והוא ואתם תהיו
לי סאוני משליש עליבם אלא אני ואם כז דונא דמלכותא דינא
ולא שייך בזה מה שכתב רבינו הם לפי ששאר האומות הם
תחת שר אבל אתם אינכם תחת שר אלא תחת רשותי ואם
פז הדי אני תשוב נזרותי על כל מלכותי וזה אומרו ואתם תהיו
לי ממלכת כהנים וגוי קדוש :